

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP-2297/22**, rješavajući apelaciju **zaštićenog svjedoka „B“ i zaštićenog svjedoka „N“**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 57. stav (2) tačka b), člana 59. st. (1), (2) i (3), člana 72. st. (4) i (5) i člana 74. Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine – prečišćeni tekst („Službeni glasnik Bosne i Hercegovine“ br. 94/14, 47/23 i 41/24), u sastavu:

Mirsad Ćeman, predsjednik

Valerija Galić, potpredsjednica

Angelika Nußberger, potpredsjednica

Helen Keller, sutkinja

Ledi Bianku, sudija

Marin Vukoja, sudija

Larisa Velić, sutkinja

na sjednici održanoj 25. septembra 2025. godine donio je

ODLUKU O DOPUSTIVOSTI I MERITUMU

Djelomično se usvaja apelacija **zaštićenog svjedoka „B“ i zaštićenog svjedoka „N“**.

Utvrđuje se kršenje prava na privatni život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Na osnovu člana 74. stav (1) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, nalaže se Vladi Kantona Sarajevo da **zaštićenom svjedoku „B“ i zaštićenom svjedoku „N“** u roku od tri mjeseca od dostavljanja ove odluke isplati iznos od po 5.000,00 KM na ime naknade nematerijalne štete zbog kršenja prava na privatni život, uz obavezu da nakon isteka tog roka plati zakonsku zateznu kamatu na eventualno neisplaćeni iznos ili dio iznosa naknade određene ovom odlukom.

Na osnovu člana 72. stav (4) Pravila Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, Kantonalnom sudu u Sarajevu i Općinskom sudu u Sarajevu da najkasnije u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja ove odluke preduzmu odgovarajuće mjere iz svoje nadležnosti radi reguliranja pravila postupanja u predmetima, van krivičnog postupka, koji zahtijevaju zaštitu identiteta stranaka zbog njihovog statusa zaštićenih svjedoka, u skladu s ovom odlukom i članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, Kantonalnom sudu u Sarajevu, Općinskom sudu u Sarajevu i Vladi Kantona Sarajevo da, u skladu sa članom 72. stav (5) Pravila Ustavnog

suda Bosne i Hercegovine, u roku od 90 dana od dana dostavljanja ove odluke obavijeste Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama s ciljem izvršenja ove odluke.

Odbija se kao neosnovana apelacija **zaštićenog svjedoka „B“ i zaštićenog svjedoka „N“** podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 65 0 P 540564 22 Rev od 3. marta 2022. godine u odnosu na odluku o tužbenom zahtjevu.

OBRAZLOŽENJE

I. Uvod

1. Zaštićeni svjedok „B“ i zaštićeni svjedok „N“ (u daljnjem tekstu: apelantice), koje zastupa Zajednička advokatska kancelarija „Dženita Homarac i Amer Homarac“ iz Ilidže, podnijeli su 20. juna 2022. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj 65 0 P 540564 22 Rev od 3. marta 2022. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Punomoćnica apelantica je uz apelaciju dostavila punomoći kojima je apelantice opunomoćuju za zastupanje pred redovnim sudom. Imajući u vidu status apelantica kao zaštićenih svjedoka, potrebu daljnje zaštite njihovog identiteta i ostale posebne okolnosti predmeta, Ustavni sud nije smatrao potrebnim tražiti i posebnu punomoć za zastupanje pred Ustavnim sudom, u smislu člana 21. stav (2) tačka f) Pravila Ustavnog suda.

3. Na osnovu člana 23. Pravila Ustavnog suda, od Vrhovnog suda, Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), Općinskog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) i Republike Srpske (u daljnjem tekstu: tužena) zatraženo je 22. i 25. oktobra 2024. godine da dostave odgovor na apelaciju.

4. Vrhovni, Kantonalni i Općinski sud te tužena su dostavili odgovore na apelaciju u periodu od 25. oktobra do 8. novembra 2024. godine. Odgovori na apelaciju su 7. januara 2025. godine proslijeđeni apelanticama na izjašnjenje, ali apelantice u ostavljenom roku nisu dostavile izjašnjenje na odgovore na apelaciju. Na traženje Ustavnog suda, Vrhovni, Kantonalni i Općinski sud su dostavili

dodatne informacije u periodu od 17. marta do 3. aprila 2025. godine. Na traženje Ustavnog suda, Općinski sud je 3. aprila 2025. godine dostavio spis predmeta, koji je nakon izvršenog uvida vraćen Općinskom sudu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelacionih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Uvodne napomene

6. U krivičnom postupku vođenom protiv preciziranog lica (u daljnjem tekstu: osuđeni) Sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Sud BiH) rješenjima je dodijelio apelanticama kao svjedokinjama mjere zaštite identiteta u vidu pseudonima. Pravosnažnom presudom Suda BiH osuđeni je kao pripadnik Vojske Srpske republike Bosne i Hercegovine osuđen da je radnjama opisanim u izreci presude, između ostalog i silovanjem apelantica, počinio krivično djelo zločina protiv čovječnosti te je osuđen na kaznu dugotrajnog zatvora.

7. Nakon okončanja krivičnog postupka, punomoćnici apelantica su Sudu BiH podnijeli prijedloge za izmjenu izrečenih mjera zaštite apelantica tako što će se omogućiti objelodanjivanje njihovog identiteta za potrebe pokretanja i vođenja parničnog postupka.

8. Sud BiH je, na osnovu člana 24. i 24.a. Zakona o zaštiti ugroženih svjedoka i svjedoka pod prijetnjom (u daljnjem tekstu: Zakon o zaštiti svjedoka), donio rješenja kojim su prihvaćeni prijedlozi punomoćnika apelantica za izmjenu mjera zaštite određenih apelanticama na način da će se dozvoliti objelodanjivanje njihovih ličnih podataka strankama, sudiji i drugim službenim licima u parničnom postupku koje apelantice pokrenu po osnovu ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva u svojstvu oštećenih iz pravosnažno okončanog predmeta protiv osuđenog. Lica kojima bude objelodanjen identitet apelantica rješenjima su upozorena da ti podaci čine službenu tajnu, u skladu sa članom 24. Zakona o zaštiti svjedoka, koju su dužni čuvati i te podatke smatrati povjerljivim. Također je ukazano da neovlašteno korištenje, otkrivanje ili drugo postupanje s ciljem otkrivanja identiteta predstavlja krivično djelo u skladu sa članom 240. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZBiH). Rješenjima je određeno i da će se, nakon što punomoćnici dostave informaciju o pokretanju parničnog postupka, službenim putem dostaviti ta rješenja, uz potvrdu o istovjetnosti identiteta.

9. Sud BiH je zatim, uz oznaku „Povjerljivo!“, dostavio punomoćniku apelantica lične podatke apelantica, s naznakom da se oni mogu koristiti samo u svrhu parničnog postupka za naknadu štete.

Postupak okončan osporenom presudom

10. Apelantice su 3. decembra 2015. godine podnijeli Općinskom sudu tužbu protiv tužene radi naknade štete. U tužbi su kao tužiteljice navedena imena i prezimena apelantica i adrese, te je navedeno da je apelanticama kao oštećenima krivičnim djelom rješenjem Suda BiH određen status zaštićenih svjedoka i mjere zaštite u smislu Zakona o zaštiti svjedoka. U tužbi je predloženo da se isključi javnost i da sud upozori sve učesnike u postupku da trećim licima ne smiju otkriti identitet apelantica jer bi mogli krivično odgovarati za krivično djelo propisano članom 240. KZBiH. Nakon toga, u tužbi je naveden činjenični i pravni osnov tužbe i tužbeni zahtjev te su predloženi dokazi. Apelantice su uz tužbu dostavile i podnesak u kojem su kao tužiteljice navedeni pseudonimi apelantica iz krivičnog postupka. Dalje je navedeno da se zbog određenog statusa zaštićenih svjedoka i mjera zaštite u smislu Zakona o zaštiti svjedoka predlaže da se u tom postupku isključi javnost i da sud istovremeno upozori sve učesnike u postupku da trećim licima ne smiju otkriti identitet apelantica jer bi mogli krivično odgovarati za krivično djelo iz člana 240. KZBiH. U podnesku je navedeno i da je radi zaštite službenika nadležnog suda i punomoćnika apelantica neophodno da se tužba podnese na taj način, odnosno da se kroz CMS (sistem za automatsko upravljanje predmetima u sudovima) uvede ime apelantica pod pseudonimom koji im je dodijeljen u krivičnom postupku. Također je navedeno da se u prilogu dostavlja „kovertirana i zapečaćena“ tužba s priložima i rješenje Suda BiH kojim je otkriven identitet apelantica, te zamoljeno da je otvori samo postupajući sudija i da podaci iz nje budu dostupni samo postupajućem sudiji, zapisničaru i strankama u postupku.

11. Općinski sud je donio Rješenje broj 65 0 P 540564 15 P od 9. juna 2016. godine kojim je u konkretnoj pravnoj stvari isključena javnost, s tim da se isključivanje ne odnosi na stranke i njihove punomoćnike, kao ni na druga službena lica u parničnom postupku. Općinski sud je u rješenju naveo da je apelanticama rješenjem Suda BiH određen status zaštićenih svjedoka i mjere zaštite u smislu Zakona o zaštiti svjedoka, zbog čega je njihova punomoćnica predložila da se isključi javnost. Dalje je navedeno da je rješenjem Suda BiH ukinuta mjera zaštite tako što će se dozvoliti objelodanjivanje njihovih ličnih podataka strankama, sudiji i drugim službenim licima u tom parničnom postupku, pa je odlučio kao u izreci rješenja. Općinski sud je u rješenju upozorio sva lica koja dođu u posjed saznanja o identitetu zaštićene svjedokinje da povjerljivi podaci o „svjedoku B i drugima“ čine službenu tajnu u skladu sa članom 24. Zakona o zaštiti svjedoka. U uvodu tog rješenja, nakon navođenja imena suda i postupajuće sutkinje, navedeno je „u pravnoj stvari tužioca B i drugih“.

12. U pozivu na pripremno ročište za punomoćnicu apelantica, u zapisniku o pripremnom ročištu, zapisniku o glavnoj raspravi i rješenju o određivanju vještačenja Općinski sud je apelantice naveo kao „B i drugi“. Dalje, tužena je u odgovoru na tužbu apelantice navela kao „B i drugi“.

13. Presudom Općinskog suda broj 65 0 P 540564 15 P od 13. decembra 2016. godine djelomično je usvojen tužbeni zahtjev apelantica i obavezana tužena da apelanticama isplati precizirane iznose na ime naknade nematerijalne štete, sa zakonskom zateznom kamatom. Preostali dio tužbenog zahtjeva apelantica je odbijen. U uvodu presude su, nakon navođenja imena suda i postupajuće sutkinje, kao tužiteljice navedene apelantice s njihovim imenom i prezimenom i njihove adrese te oznake (B) i (N).

14. Općinski sud je u obrazloženju presude naveo da je donio rješenje o isključenju javnosti u konkretnoj pravnoj stvari jer je apelanticama kao oštećenim u krivičnom postupku protiv osuđenog rješenjem Suda BiH određen status zaštićenih svjedoka, te da je Sud BiH dozvolio objelodanjivanje njihovih ličnih podataka službenim licima u tom postupku. Dalje je naveo da je pravosnažnom presudom Suda BiH osuđeni kao pripadnik vojske tzv. Srpske republike Bosne i Hercegovine osuđen da je radnjama opisanim u izreci presude, između ostalog i silovanjem apelantica, počinio krivično djelo zločina protiv čovječnosti. Istaknuto je da se pasivna legitimacija tužene izvodi iz člana 172. Zakona o obligacionim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOO) i da tužena treba da snosi odgovornost za štetu koju njen organ prouzrokuje trećem licu u vezi s obavljanjem svoje funkcije. Također je istaknuto da je osuđeni bio u sastavu vojske tužene i da se sporni događaj desio na području općine koja je tada bila pod nadzorom tužene. Općinski sud je također ocijenio neosnovanim istaknuti prigovor zastare potraživanja. U vezi s tim, obrazloženo je da je osuđeni osuđen za krivično djelo zločina protiv čovječnosti, pa se u konkretnoj stvari i prema tuženoj može primijeniti član 377. ZOO-a. Cijeneći medicinsku dokumentaciju, iskaz apelantica, nalaz vještaka i relevantne okolnosti, Općinski sud je zaključio da apelanticama pripada pravo na naknadu nematerijalne štete, na ime duševnih bolova usljed smanjenja životne aktivnosti, na ime pretrpljenog straha i na ime povrede ugleda časti, slobode, prava i ličnosti.

15. Tužena je podnijela žalbu protiv presude Općinskog suda, u kojoj su apelantice označene kao „B i drugi“. Apelantice nisu podnijele žalbu. U dopisu Općinskog suda kojim je Kantonalnom sudu dostavljen spis radi donošenja drugostepene odluke apelantice su označene kao „B i drugi“.

16. Presudom Kantonalnog suda broj 65 0 P 540564 17 Gž od 4. novembra 2021. godine uvažena je žalba tužene i preinačena prvostepena presuda tako što je u cijelosti odbijen tužbeni zahtjev apelantica. U uvodu presude su, nakon navođenja imena suda i postupajućih sudija, kao tužiteljice navedene apelantice njihovim imenom i prezimenom i njihove adrese te oznake (B) i (N).

17. Kantonalni sud je u obrazloženju presude naveo da je tužena podnijela žalbu, a da su apelantice u odgovoru na žalbu istakle da je prvostepeni sud donio zakonitu odluku i predložile da se žalba odbije i potvrdi prvostepena presuda. Dalje je navedeno da je tužena osnovano u žalbi ukazala

da je odluka o odbijanju prigovora zastare potraživanja zasnovana na pogrešnoj primjeni materijalnog prava budući da se na tuženu kao treće lice koje bi moglo odgovarati umjesto neposrednog počinioca za prouzrokovanu štetu ne može primijeniti privilegirani rok zastarjelosti potraživanja iz člana 377. ZOO-a. U vezi s tim, obrazloženo je da se član 377. stav (1) ZOO-a može primijeniti samo prema učiniocu krivičnog djela, a ne i prema trećem licu koje inače odgovara za štetu umjesto faktičkog učinioca krivičnog djela. Dalje je obrazloženo da se zbog toga na treće lice može primijeniti samo član 376. ZOO-a. Stoga je zaključeno da se na tuženu nije mogao primijeniti privilegirani rok iz člana 377. ZOO-a, već zastarni rok propisan članom 376. ZOO-a. Istaknuto je da je takav pravni stav zauzeo Ustavni sud u većem broju svojih odluka, npr. AP-4128/10 i AP-2829/15. Kantonalni sud je naveo da je apelanticama šteta nastala u ratu, pa se početak roka zastarjelosti, u najpovoljnijoj varijanti za apelantice, treba računati od 23. decembra 1996. godine kada je u Federaciji Bosne i Hercegovine, gdje apelantice žive, ukinuto stanje neposredne ratne opasnosti. Budući da je tužba podnesena 3. decembra 2015. godine i da je objektivni petogodišnji rok zastarjelosti istekao 23. decembra 2001. godine, Kantonalni sud je zaključio da je konkretno potraživanje zastarjelo u smislu člana 376. stav (2) ZOO-a.

18. U dopisu Kantonalnog suda kojim je Općinskom sudu vraćen spis uz drugostepenu odluku radi njenog dostavljanja strankama navedena su imena i prezimena apelantica i njihove adrese. U dopisu Općinskog suda kojim je punomoćnici apelantica dostavljena presuda Kantonalnog suda navedena su imena i prezimena apelantica i njihove adrese.

19. Apelantice su podnijele reviziju protiv presude Kantonalnog suda zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, u kojoj su kao tužiteljice navedena imena i prezimena apelantica i adrese. U reviziji nije ukazano na okolnost da su u uvodu nižestepenih presuda navedeni lični podaci apelantica. Apelantice su reviziju dostavile kao prilog podnesku u kojem je navedeno da su tužiteljice „B“ i „N“ i da se revizija dostavlja „kovertirana“ zbog izrečenih zaštitnih mjera apelantica u tom predmetu.

20. U odgovoru na reviziju tužene navedena su imena i prezimena apelantica. U dopisu Općinskog suda kojim je Vrhovnom sudu dostavljen spis predmeta povodom revizije navedena su imena i prezimena apelantica i njihove adrese.

21. Presudom Vrhovnog suda broj 65 0 P 540564 22 Rev od 3. marta 2022. godine odbijena je revizija apelantica. U uvodu presude su, nakon navođenja imena suda i postupajućih sudija, kao tužiteljice navedene apelantice njihovim imenom i prezimenom i njihove adrese te oznake (B) i (N).

22. Vrhovni sud je u obrazloženju presude naveo da je drugostepeni sud pravilno razriješio prigovor zastarjelosti potraživanja. Dalje je naveo da su neosnovani prigovori apelantica o pogrešnoj primjeni člana 377. ZOO-a navodima da je osuđeni kao pripadnik Vojske Republike Srpske proglašen krivim za prouzrokovanu štetu i da je tužena kao entitet odgovorna za naknadu štete ukazivanjem na čl. 170, 171. i 172. ZOO-a i brojne sudske odluke iz perioda 1986–1999. godine. U vezi s tim, obrazloženo je da se privilegirani rok zastare potraživanja iz člana 377. ZOO-a primjenjuje samo u odnosu na počinioca krivičnog djela, a ne i u odnosu na treća lica koja su odgovorna za njegove radnje. Dalje je obrazloženo da je takav pravni stav Vrhovni sud zauzeo na sjednici Građanskog odjeljenja od 20. novembra 2014. godine, čime je izmijenjen raniji pravni stav, svojevremeno objavljen u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda iz 2012. godine. Istaknuto je da je navedena izmjena uslijedila radi osiguranja jedinstvene primjene prava usljed nepodudarnosti s odlukom Ustavnog suda broj AP-4128/10. Stoga je Vrhovni sud zaključio da se na tuženu može primijeniti samo član 376. ZOO-a. Također je zaključio da su neprihvatljivi prigovori apelantica o nepravilnoj primjeni materijalnog prava ukazivanjem na raniju sudsku praksu u pogledu primjene člana 377. ZOO-a jer je pravni stav podložen preispitivanju i eventualnoj izmjeni. Budući da je konkretno potraživanje zastarjelo u smislu člana 376. stav (2) ZOO-a, Vrhovni sud je ocijenio da je drugostepeni sud pravilno primijenio materijalno pravo kada je odbio tužbeni zahtjev usljed zastarjelosti potraživanja.

23. U dopisu Kantonalnog suda kojim je Općinskom sudu vraćen spis uz revizionu odluku radi njenog dostavljanja strankama navedena su imena i prezimena apelantica i njihove adrese. U dopisu Općinskog suda kojim je punomoćnici apelantica dostavljena presuda Vrhovnog suda navedena su imena i prezimena apelantica i njihove adrese.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

24. Apelantice navode da im je osporenom odlukom prekršeno pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Smatraju da su sudovi pogrešno primijenili član 377. ZOO-a i da ta odredba ne isključuje duži rok zastarjelosti prema drugim odgovornim licima, izuzev počinilaca krivičnog djela. Ističu da je pravosnažnom presudom u krivičnom postupku nesporno utvrđeno da je osuđeni u momentu izvršenja krivičnog djela postupao u svojstvu pripadnika Vojske RS, odnosno organa tužene. Smatraju da se zbog specifičnosti krivičnog

djela zločina protiv čovječnosti ne može više govoriti samo o individualnoj krivičnoj odgovornosti, pogotovo što nadležni organi tužene nisu preduzeli radnje kojim bi spriječili ili sankcionirali izvršenje krivičnog djela. Apelantice smatraju i da su pogrešno primijenjeni i čl. 170, 171. i 172. u vezi sa članom 377. ZOO-a. Osim toga, apelantice ukazuju da su sudovi pogrešno utvrdili činjenično stanje u odnosu na zastarne rokove iz člana 376. ZOO-a, odnosno da početak toka zastarnog roka nije i ne može biti datum štetnog događaja. U vezi s tim, ukazuju na stariju sudsku praksu iz perioda 1988–1991. godine. Apelantice ukazuju i da se sudskom praksom mijenja suština zakonskih normi na štetu građana, te da su stavljene u neravnopravan položaj u odnosu na građane koji su štitili svoja prava pred sudovima u sličnim predmetima do 2011. godine.

25. Apelantice također smatraju da im je prekršeno pravo na pravično suđenje i sigurnost time što su sudovi objavili njihov identitet. U vezi s tim, navode da je Sud BiH dozvolio da se objelodane njihovi lični podaci, ali samo strankama, sudiji i drugim službenim licima u parničnom postupku radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva. Dalje navode da su se Općinskom, Kantonalnom i Vrhovnom sudu obraćale tako što su „kovertirale“ sva pismena uz popratne akte, u kojim je navedeno da se u kovertama nalaze povjerljivi podaci i da se koverta dostavljaju samo postupajućim sudijama. Međutim, ističu da su sve donesene odluke zanemarile obavezu anonimiziranja podataka i dostavljene su redovnim putem uz objelodanjivanje ličnih podataka zaštićenih svjedoka, čime su imena apelantica učinili dostupnim. U vezi s tim su istakle da je Općinski sud rješenjem od 9. juna 2016. godine isključio javnost i anonimizirao podatke apelantica, što je vidljivo iz uvoda i izreke rješenja. Stoga smatraju da je propustima sva tri suda apelanticama otkriven identitet i učinjen dostupnim trećim licima budući da su u uvodnom dijelu presuda jasno objelodanjeni njihovi lični podaci. Budući da se radi o propustu od ključne važnosti za njihovu sigurnost i zakonskim garancijama zaštite njihovog identiteta u smislu člana 24. Zakona o zaštiti svjedoka, apelantice smatraju da imaju pravo na pravičnu naknadu u iznosu od po 20.000,00 KM zbog nepopravljivog narušavanja pravičnog postupka koji je trebao da obuhvati i zaštitu njihovog identiteta.

b) Odgovori na apelaciju

26. Vrhovni sud je naveo da ostaje pri razlozima navedenim u obrazloženju osporenih odluka i da nije bilo proizvoljnosti u primjeni prava niti kršenja prava na pravično suđenje i imovinu. U pogledu apelacionih navoda o otkrivanju identiteta, Vrhovni sud je naveo da revizija nije sadržavala navod da je riječ o postupku lica s pravom zaštite objavljivanja njihovog identiteta, što je vidljivo iz sadržaja uvoda i obrazloženja revizije. Dalje navodi da su u uvodu revizije apelantice označene imenom i prezimenom i prebivalištem, a u obrazloženju revizije nije navedeno da se radi o tužbenom zahtjevu lica koja su prethodno imala svojstvo zaštićenih svjedoka u krivičnom postupku, niti da je rješenjem

Suda BiH dozvoljeno objelodanjivanje njihovih ličnih podataka strankama, sudiji i drugim službenim licima u konkretnom postupku. Vrhovni sud je istakao da apelacioni navodi da je osporenom odlukom otkriven identitet apelantica i učinjen dostupnim trećim licima ne odgovaraju stanju CMS-a. U vezi s tim, ukazano je da sve tri presude u uvodu sadrže ime i prezime apelantica i njihovo prebivalište, saglasno članu 191. stav 2. ZPP-a, kako je i revizija označila apelantice. Dalje je ukazano da uvodni dio presude u smislu navedene odredbe mora imati svaka presuda, pa i ona koja se donosi u parničnom postupku po osnovu ostvarenja imovinskopravnog zahtjeva oštećenih lica, koja su prethodno imala svojstvo zaštićenih svjedoka u krivičnom postupku. Osim toga, istaknuto je da, prema stanju CMS-a, proizlazi da je u CMS-u kao stranke postupka taj sud označio „B“ i „N“ protiv tužene Republike Srpske, jednako kao i Kantonalni i Općinski sud. Dalje je istaknuto da iz CMS-a proizlazi da osporena presuda nije objavljena u internoj mreži, niti je osnovom interneta objavljena u bazi sudskih odluka tog suda. Dalje je istaknuto da proizlazi i da nije izdat JKP – bar pristupni kod za pristup van suda, te da je osporena odluka dostavljena prvostepenom sudu putem drugostepenog suda, pa Vrhovni sud nikom nije ništa dostavio, osim nadležnom drugostepenom sudu.

27. Kantonalni sud je naveo da je drugostepenu odluku donio u skladu s važećim zakonskim propisima i bez kršenja prava garantiranih Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom.

28. Općinski sud je naveo da nije prekršio pravo apelantica na pravično suđenje, odnosno da im nije uskraćeno nijedno pravo u okviru ZPP-a, niti je primjena prava u prvostepenoj presudi bila proizvoljna.

29. Tužena je navela da je apelacija neosnovana i da ne postoje kršenja prava koja su navedena u apelaciji. Smatra da je postupak pravilno proveden, da su utvrđene sve relevantne činjenice i pravilno cijenjeni izvedeni dokazi te pravilno primijenjeno materijalno pravo.

Dodatne informacije Vrhovnog, Kantonalnog i Općinskog suda

30. Ustavni sud je tražio da redovni sudovi dostave informaciju o tome kako su apelantice označene u CMS-u, tj. jesu li navedena njihova imena i prezimena ili su navedeni pseudonimi. Također je traženo da se dostavi informacija da li postoji akt koji propisuje postupanje s predmetima i identitetima lica koja imaju status zaštićenih svjedoka u krivičnom postupku, a koja u parničnom, vanparničnom ili drugom postupku pokušavaju ostvariti svoje pravo koje zasnivaju na presudi iz tog krivičnog postupka.

31. Vrhovni sud je naveo da nije mogao postupiti po prvom zahtjevu Ustavnog suda jer su provjerom kroz CMS bazu podataka ustanovili da ne postoji predmet pod navedenim brojem u Vrhovnom sudu. U pogledu drugog zahtjeva, Vrhovni sud je naveo da ne postoji takav akt.

32. Kantonalni sud je ponovio navode iz odgovora na apelaciju.
33. Općinski sud je naveo da je provjerom kroz CMS utvrđeno da su apelantice označene pod pseudonimom „B“ i „N“. Dalje je naveo da Glava VI – „Postupanje sa podacima povjerljive prirode“ Pravilnika o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u sudovima – CMS (u daljnjem tekstu: Pravilnik o CMS-u) sadrži odredbe koje se odnose na postupanje s podacima povjerljive prirode.

V. Relevantni propisi

34. **Zakon o parničnom postupku** („Službene novine FBiH“ br. 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

Član 1.

Ovim zakonom se određuju pravila postupka na osnovu kojih općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Vrhovni sud Federacije) raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drugačije određeno.

Član 119.

(1) Sud može isključiti javnost za cijelu glavnu raspravu ili jedan njen dio ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili osobne tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala.

(2) Sud može isključiti javnost i kada se mjerama za održavanje reda predviđenim u ovom zakonu ne bi moglo osigurati nesmetano održavanje rasprave.

Član 120. st. (1) i (3)

(1) Isključenje javnosti ne odnosi se na stranke, njihove zakonske zastupnike, punomoćnike i umješake i ombudsmene Federacije.

(3) Sud će upozoriti osobe koje budu prisutne raspravi na kojoj je javnost isključena da su dužne kao tajnu čuvati ono što su na raspravi saznale, a što nije već poznato javnosti, i upozoriti ih na posljedice odavanja tajne.

Član 122.

Odredbe o javnosti na glavnoj raspravi na odgovarajući će se način primjenjivati i na pripremnom ročištu, na ročištu izvan glavne rasprave pred sudom, te na ročištu pred zamoljenim sudom.

Član 191. st. (1) i (2)

(1) Pismo izrađeno presuda mora imati uvod, izreku, obrazloženje i pouku o pravu na izjavljivanje pravnog lijeka protiv presude.

(2) Uvod presude sadrži: naziv suda, ime i prezime sudije, ime i prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika, kratku oznaku predmeta spora i njegovu vrijednost, dan zaključenja glavne rasprave, naznaku stranaka, njihovih zastupnika i punomoćnika koji su toj raspravi bili prisutni, te dan kad je presuda donesena.

35. **Zakon o obligacionim odnosima** („Službeni list SFRJ“ br. 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, „Službeni list R BiH“ br. 2/92, 13/93 i 13/94 i „Službene novine FBiH“ br. 29/03 i 42/11)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst propisa sačinjen u Ustavnom sudu BiH kako je objavljen u službenim glasilima jer nije objavljen na svim službenim jezicima i pismima, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Odgovornost pravnog lica za štetu koju prouzrokuje njegov organ

Član 172.

(1) Pravno lice odgovara za štetu koju njegov organ prouzrokuje trećem licu u vršenju ili u vezi sa vršenjem svojih funkcija.

(2) Ako za određeni slučaj nije što drugo u zakonu određeno, pravno lice ima pravo na naknadu od lica koje je štetu skrivilo namerno ili krajnjom nepažnjom.

(3) To pravo zastareva u roku od šest meseci od dana isplaćene naknade štete.

Potraživanje naknade štete

Član 376. st. (1) i (2)

(1) Potraživanje naknade prouzrokovane štete zastareva za tri godine od kad je oštećenik doznao za štetu i za lica koje je štetu učinilo.

(2) U svakom slučaju ovo potraživanje zastareva za pet godina od kad je šteta nastala.

Potraživanje naknade štete prouzrokovane krivičnim delom

Član 377. stav (1)

(1) Kad je šteta prouzrokovana krivičnim delom, a za krivično gonjenje je predviđen duži rok zastarelosti, zahtev za naknadu štete prema odgovornom licu zastareva kad istekne vreme određeno za zastarelost krivičnog gonjenja.

36. **Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka** („Službeni glasnik BiH“ br. 21/03, 61/04 i 55/05 – ispravka)

Za potrebe ove odluke koristi se neslužbeni prečišćeni tekst sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji glasi:

Član 24.

Povjerljivost

(1) Podaci vezani za mjere zaštite svjedoka do kojih dođe osoba na službenoj dužnosti u toku obavljanja dužnosti vezanih za mjere zaštite svjedoka, predstavljaju službenu tajnu.

(2) Sud ili tužitelj će upozoriti osobe prisutne na saslušanju, ili osobe koje saznaju takve povjerljive podatke u toku svojih službenih ili profesionalnih dužnosti, da je neovlašteno otkrivanje takvih podataka krivično djelo.

(3) Od osobe koja vrši službenu dužnost vezanu za mjere zaštite svjedoka i koja sazna podatke iz stava 1. ovog člana se ne može tražiti, ni u kojem postupku, ni pred kojim sudom, tribunalom ili istražnom komisijom bilo kojeg oblika, da dostavi bilo koji dokument ili otkrije ili ispriča bilo kakav sadržaj vezan za te podatke.

Član 24. a)

Opće odredbe vezane za otkrivanje informacija, propisane aktom o slobodi informiranja BiH, ne primjenjuju se na obradu ličnih podataka svjedoka u skladu sa ovim zakonom.

37. **Krivični zakon Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21, 31/23 i 47/23)

U konkretnom slučaju primjenjuje se neslužbeni prečišćeni tekst **Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine** („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18 i 46/21) sačinjen u Ustavnom sudu BiH, koji je važio u vrijeme donošenja osporenih odluka, a koji u relevantnom dijelu glasi:

Otkrivanje identiteta zaštićenog svjedoka.

Član 240.

(1) Ko neovlašteno drugome saopći, preda ili preduzme drugu radnju s ciljem otkrivanja podataka o identitetu ili informacija koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta lica koje je pružilo dokaz ili treba pružiti dokaz pred institucijama Bosne i Hercegovine, a koje se po zakonu ne smiju objaviti ili su odlukom Suda Bosne i Hercegovine ili od strane ovlaštenog lica proglašene tajnim podacima, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Sudija Suda Bosne i Hercegovine ili drugo službeno lice koje neovlaštenom licu učini dostupnim podatke ili informacije iz stava (1) ovog člana, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(3) Kaznom iz stava (2) ovog člana kaznit će se i ko neovlašteno objavi, posreduje u objavljivanju, omogući objavljivanje ili učini dostupnim podatke ili informacije iz stava (1) ovog člana.

(4) Ko slučajno došavši do otkrivenih, ali ne i objavljenih podataka ili informacija iz stava (1) ovog člana, te podatke ili informacije prenese ili učini dostupnima, znajući za njihovu prirodu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(5) Počinilac krivičnog djela iz stava (1) i (3) ovog člana, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije izvor i način saznanja podataka ili informacija iz stava (1) ovog člana, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(6) Počinilac krivičnog djela iz stava (4) ovog člana, koji na zahtjev nadležnog organa ne otkrije izvor i način saznanja podataka ili informacija iz stava (1) ovog člana, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.

38. **Pravilnik o sistemu za automatsko upravljanje predmeta u sudovima – CMS** („Službeni glasnik BiH“ br. 4/16, 37/16 – ispravka, 84/16, 40/17, 34/18, 34/19, 73/19, 61/20, 1/21, 50/21, 1/22, 3/23 i 52/23) u relevantnom dijelu glasi:

Član 1.

(Predmet pravilnika)

(1) Ovim pravilnikom Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: VSTV) uređuje se način i pravila postupanja korisnika Sistema za automatsko upravljanje predmetima u sudovima (u daljnjem tekstu: CMS), autorizirani pristup sudskim predmetima putem interneta od strane stranaka,

njihovih zakonskih zastupnika i punomoćnika, pravo pristupa podacima, provjera tačnosti i ažurnosti unosa podataka u CMS, komunikacija i korisnička podrška Odjela za informaciono – komunikacione tehnologije Sekretarijata VSTV-a (u daljnjem tekstu: IKT odjel) sa korisnicima CMS-a, procedura za slučaj nedostupnosti CMS-a, edukacija CMS korisnika i postupak elektronskog arhiviranja predmeta.

(2) Cilj Pravilnika o sistemu za automatsko upravljanje predmetima u sudovima (u daljnjem tekstu: Pravilnik) je da se osigura jednoobrazan i pravilan način postupanja u CMS-u od strane svih korisnika, u skladu sa pripadajućim ulogama.

POGLAVLJE VI. POSTUPANJE SA PODACIMA POVJERLJIVE PRIRODE

Član 46.

(Evidentiranje podataka povjerljive prirode)

(1) Tajni podaci u smislu Zakona o zaštiti tajnih podataka ne evidentiraju se u CMS.

(2) Podaci povjerljive prirode evidentiraju se u CMS nakon što prestane potreba za njihovom zaštitom.

Član 47.

(Evidentiranje podataka u predmetima sa povjerljivim informacijama)

(1) Ako je neophodno zaštititi identitet lica protiv kojih se provode istražne radnje ili koje su učesnici u postupku, sudija donosi naredbu da se dodijeli broj predmetu u kojem se kao stranka u postupku evidentira nadležno tužilaštvo.

(2) Podaci o licima protiv kojih se provode istražne radnje ili koji učestvuju u postupku ne evidentiraju se u CMS dok traje potreba za njihovom povjerljivošću.

(3) U slučaju evidentiranja zaštićenih svjedoka koriste se pseudonimi dodijeljeni po pravilima koja usvaja svaki sud posebno. Evidencija zaštićenih svjedoka vodi se izvan CMS-a.

Član 48.

(Evidentiranje dokumenata sa povjerljivim informacijama)

(1) Prilikom kreiranja dokumenta povjerljive prirode, sudija će kreirati dokument koji će kovertirati i dostaviti nadležnom tužilaštvu sa tačno navedenim imenom tužioca kojem se dokument dostavlja.

(2) Ne postoji obaveza da se povjerljivi dokumenti evidentiraju u CMS. Sudija može odlučiti da se u CMS-u kreira dokument sa odgovarajućim nazivom bez pohranjivanja sadržaja dokumenta kako bi se za isti kreirala dostavnica.

(3) Povjerljivi dokumenti koji se dostavljaju prijemnom uredu suda predaju se sudiji na kojeg su naslovljeni, predsjedniku suda ili licu koje predsjednik suda ovlasti, bez prethodnog otvaranja.

(4) Sudija ili predsjednik suda može odlučiti da se u CMS evidentira da je dokument zaprimljen bez pohranjivanja sadržaja dokumenta.

(5) Kreirani i zaprimljeni dokumenti se čuvaju u zatvorenim kovertama kod postupajućeg sudije ili po pravilima za postupanje sa povjerljivim dokumentima koja usvaja svaki sud posebno.

Član 49.

(Evidentiranje povjerljivih informacija nakon prestanka potrebe za zaštitom)

(1) Nakon što prestane potreba za zaštitom identiteta lica koja učestvuje u postupku, izuzimajući zaštićene svjedoke, sudija izdaje naredbu da se takva lica evidentiraju u predmet, navodeći podatke lica i ulogu koju ima u postupku.

(2) Kao datum početka postupka za ovakva lica evidentira se datum kada je provedena prva radnja vezana za konkretnu stranku.

(3) Sudija izdaje naredbu da se evidentiraju dokumenti koji su bili zaštićeni i dostavlja sadržaj dokumenata koji je neophodan za njihovo pohranjivanje u konkretan predmet u CMS-u.

(4) Pisani dokumenti koji su čuvani kod postupajućeg sudije ulažu se u spis predmeta.

VI. Dopustivost i meritum

39. Ustavni sud utvrđuje da apelacija ispunjava uvjete propisane članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 18. stav (1) Pravila Ustavnog suda, odnosno da je podnesena u roku, da

ispunjava i ostale uvjete dopustivosti iz člana 18. stav (3) Pravila Ustavnog suda, te da nije očigledno (*prima facie*) neosnovana u smislu odredbe člana 18. stav (4) Pravila Ustavnog suda.

40. Apelantice smatraju da su im osporenim presudom Vrhovnog suda prekršeni pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Posebno ističu da je propustima sva tri suda apelanticama otkriven identitet i učinjen dostupnim trećim licima tako što su u uvodnom dijelu presuda jasno objelodanjeni njihovi lični podaci. U vezi s tim, Ustavni sud ističe da nije vezan pravnom kvalifikacijom na koju su se pozvali apelanti, te da je, shodno pravilu *iura novit curia*, ovlašten da na činjenice predmeta primijeni relevantno ustavno i konvencijsko pravo (vidi, između ostalih, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP-2639/22 od 19. januara 2023. godine, tačka 19, dostupna na www.ustavnisud.ba). Imajući u vidu apelacione navode, Ustavni sud smatra da apelaciju, u kontekstu objave identiteta apelantica u presudama, treba ispitati s aspekta prava na privatni život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, a u preostalom dijelu s aspekta prava na pravično suđenje i imovinu.

Pravo na privatni život

41. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2 . ovog člana, što uključuje:

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku.

42. Član 8. Evropske konvencije glasi:

1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javne vlasti se ne smiju miješati u ostvarivanje ovog prava osim ako to nije u skladu sa zakonom i neophodno u demokratskom društvu u interesima nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili ekonomske dobrobiti zemlje, radi sprečavanja nereda ili kriminala, radi zaštite zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.

43. Ustavni sud podsjeća da član 8. Evropske konvencije štiti pravo pojedinca na poštovanje njegovog „privatnog života“ i predviđa da se javna vlast neće miješati u vršenje tog prava, osim u slučajevima iz stava 2. tog člana. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Evropskog suda

za ljudska prava (u daljnjem tekstu: Evropski sud), prikupljanje podataka o nekom licu, obrada ili korištenje ličnih podataka ili objavljivanje materijala na način ili do stepena koji je iznad onoga što je normalno predvidivo pokreću pitanje zaštite privatnog života. Zaštita ličnih podataka je od fundamentalne važnosti za uživanje prava lica na poštovanje privatnog i porodičnog života na osnovu člana 8. Evropske konvencije. Domaće pravo mora pružiti adekvatnu zaštitu kako bi se onemogućilo korištenje ličnih podataka na način koji nije u skladu s garancijama iz tog člana. Dakle, član 8. Evropske konvencije predviđa pravo na određeni oblik informativnog samoodređenja, koje omogućava pojedincu da se pozove na pravo na privatni život u pogledu podataka koji se, iako neutralni, prikupljaju, obrađuju i šire u kolektivu u takvoj formi i na takav način da se mogu pokrenuti pitanja zaštite njegovih prava na osnovu člana 8. Evropske konvencije. Koncept „privatni život“ obuhvata lične podatke lica, za koje se legitimno može očekivati da ne mogu biti objavljeni bez saglasnosti tih lica. Puno ime nekog pojedinca i kućna adresa su obuhvaćeni „privatnim životom“ iz člana 8. stav 1. Evropske konvencije (vidi Evropski sud, *Samoylova protiv Rusije*, presuda od 14. decembra 2021. godine, predstavka broj 49108/11, tač. 61, 62. i 63. s referencama na drugu relevantnu praksu).

44. Dalje, Ustavni sud podsjeća i da, prema praksi Evropskog suda, identitet žrtve krivičnog djela zaslužuje posebnu zaštitu zbog njezinog ranjivog položaja (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Kurier Zeitungsverlag und Druckerei GMBH protiv Austrije*, presuda od 17. januara 2012. godine, predstavka broj 3401/07, tačka 53).

45. Ustavni sud podsjeća da apelantice navode da su u uvodu osporene presude i presuda nižestepenih sudova navedena njihova imena i prezimena i adrese iako su kao žrtve krivičnog djela imale status zaštićenih svjedoka u krivičnom postupku koji je u direktnoj vezi s konkretnim parničnim postupkom. Dovodeći navedeno u vezu s ranijim stavovima Evropskog suda, Ustavni sud smatra da objava tih podataka ulazi u sferu „privatnog života“ apelantica, odnosno člana 8. Evropske konvencije. Imajući to u vidu, Ustavni sud je dužan da razmotri da li je otkrivanje ličnih podataka apelantica u uvodu presuda redovnih sudova bilo u skladu sa standardima iz člana 8. Evropske konvencije.

46. Prvo pitanje na koje Ustavni sud treba odgovoriti jeste da li je osporenom presudom došlo do „miješanja“ u pravo apelantica na privatni život iz člana 8. Evropske konvencije.

47. U vezi s tim, Ustavni sud podsjeća da je postupak naknade štete koji je okončan osporenom odlukom direktno povezan s krivičnim postupkom protiv osuđenog koji je proglašen krivim, između ostalog, i zbog silovanja apelantica. Pri tome Ustavni sud zapaža da su apelantice u tužbi navele (vidi

tačku 10. ove odluke) da im je rješenjem Suda BiH određen status zaštićenih svjedoka, te su predložile da se isključi javnost i upozore učesnici u postupku da ne smiju otkriti identitet apelantica pod prijetnjom krivične odgovornosti. Rješenjem Općinskog suda isključena je javnost u konkretnoj pravnoj stvari i upozorena lica koja dođu u posjed saznanja o identitetu apelantica da povjerljivi podaci o njima čine službenu tajnu u skladu sa članom 24. Zakona o zaštiti svjedoka (vidi detaljnije tač. 10. i 11. odluke). Ustavni sud u vezi s tim konstatira da, iako je Općinski sud u uvodu rješenja o isključenju javnosti kao tužiteljice naveo „B i drugi“, u sve tri presude u uvodu su navedena imena i prezimena apelantica i njihove adrese. Ustavni sud primjećuje da se Kantonalni sud nije izjasnio u pogledu tih navoda, dok su Vrhovni i Općinski sud ukazali da su apelantice u CMS-u označene kao „B“ i „N“, a Vrhovni sud dodatno da osporena presuda nije objavljena u internoj mreži, niti je osnovom interneta objavljena u bazi sudskih odluka tog suda, a niti je izdat JKP – bar pristupni kod za pristup van suda.

48. U konkretnom slučaju, Ustavni sud nema razloga da sumnja u navode Vrhovnog i Općinskog suda. Međutim, sama okolnost da su u uvodima presuda navedeni lični podaci apelantica znači i potencijalnu opasnost da treća lica dobiju uvid u presude i saznaju njihov identitet koji je, prema relevantnim odredbama (vidi tač. 36, 37. i 38), trebao biti strogo zaštićen. Navedenu bojazan pojačava i činjenica da su, pored uvoda presuda, lični podaci apelantica navedeni i u kasnijim sudskim dopisima (vidi tač. 18, 20. i 23). U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da na važnost zaštite njihovog identiteta upućuje činjenica da je Sud BiH u rješenju istakao da neovlašteno korištenje, otkrivanje ili drugo postupanje s ciljem otkrivanja identiteta apelantica predstavlja krivično djelo u skladu sa članom 240. KZBiH. Osim toga, Ustavni sud podsjeća i na stav Evropskog suda o važnosti zaštite prava žrtava spolnog zlostavljanja u krivičnim postupcima. U tom smislu, Evropski sud je ukazao da u krivičnom postupku koji se odnosi na tako ozbiljno i intimno krivično djelo kao što je silovanje, u skladu s važećim međunarodnim standardima i standardima Evropske unije, isključenje javnosti iz dijela ili cijelog postupka može biti nužno radi zaštite privatnog života žrtava silovanja, naročito njihovog identiteta, ličnog integriteta i dostojanstva. To može biti nužno ne samo radi zaštite privatnosti žrtava već i radi zaštite od sekundarne i/ili ponovljene viktimizacije (vidi Evropski sud, *Mraović protiv Hrvatske*, presuda od 14. maja 2020. godine, predstavka broj 30373/13, tačka 49). Stoga, Ustavni sud smatra da objava ličnih podataka apelantica u odlukama redovnih sudova u okolnostima konkretnog slučaja nesumnjivo predstavlja „miješanje“ u pravo apelantica na privatni život iz člana 8. Evropske konvencije.

49. Da bi miješanje u pravo na privatni život iz člana 8. Evropske konvencije bilo opravdano, ono mora: (a) biti predviđeno zakonom, (b) imati legitiman cilj od javnog ili općeg interesa, (c) biti u skladu s principom proporcionalnosti.

50. Razmatrajući pitanje da li je objava ličnih podataka apelantica u presudama predviđena zakonom, Ustavni sud primjećuje da ZPP određuje pravila postupka na osnovu kojih redovni sudovi raspravljaju i odlučuju u građanskopravnim sporovima ako posebnim zakonom nije drugačije određeno. Dalje primjećuje da je članom 191. ZPP-a detaljno propisano šta pismeno izrađena presuda mora sadržavati, pa tako je, između ostalog, propisano da uvod presude sadrži ime i prezime i prebivalište, odnosno boravište stranaka. Dalje, ZPP ne sadrži posebne odredbe o zaštiti identiteta stranaka, nego samo propisuje mogućnost isključenja javnosti ako to zahtijevaju interesi čuvanja službene, poslovne ili lične tajne, zaštita interesa maloljetnika, interesi javnog reda ili razlozi morala (član 119. stav 1). U konkretnom slučaju, Općinski sud je na početku postupka donio rješenje o isključenju javnosti. Prema stanju spisa predmeta i navodima sudova, apelantice su u CMS-u označene pod pseudonimima a ne imenom i prezimenom. Također, u toku prvostepenog postupka apelantice su u aktima bile označene pod pseudonimom (vidi tačku 12. odluke). Međutim, počevši od prvostepene odluke, apelantice su bile označene pod imenom i prezimenom u ostalim sudskim presudama i podnescima. Dovodeći navedeno u vezu s relevantnim odredbama ZPP-a, Ustavni sud zaključuje da je „miješanje“ imalo opći pravni osnov u zakonu, odnosno u ZPP-u. Međutim, s obzirom na posebne okolnosti predmeta, Ustavni sud smatra da treba ispitati da li ZPP ili neki drugi propis pruža potrebne proceduralne garancije za zaštitu ličnih podataka zaštićenih svjedoka u takvim predmetima (vidi, *mutatis mutandis*, Evropski sud, *Nezirić protiv Bosne i Hercegovine*, presuda od 5. novembra 2024. godine, predstavka broj 4088/21, tačka 11).

51. Odgovarajući na pitanje Ustavnog suda da li postoji akt koji propisuje postupanje s predmetima i identitetima lica koja imaju status zaštićenih svjedoka u krivičnom postupku, a koja u parničnom, vanparničnom ili drugom postupku pokušavaju ostvariti svoje pravo koje zasnivaju na presudi iz tog krivičnog postupka, Vrhovni sud je naveo da ne postoji takav akt. S druge strane, Općinski sud je ukazao da Glava VI – „Postupanje sa podacima povjerljive prirode“ Pravilnika o CMS-u sadrži odredbe koje se odnose na postupanje s podacima povjerljive prirode.

52. Analizirajući odredbe Pravilnika o CMS-u, Ustavni sud u prvom redu primjećuje da se radi o aktu koji propisuje način postupanja korisnika u CMS-u (vidi tačku 38. odluke). Međutim, Ustavni sud primjećuje da, prema stanju spisa i navodima sudova, nije sporno da su apelantice u CMS-u označene pod pseudonimima. Ono što je sporno i na šta apelantice ukazuju jeste činjenica da su u presudama redovnih sudova objavljeni njihovi lični podaci. Stoga se, prema stanju spisa, čini da u

relevantnom zakonodavstvu zapravo ne postoji jasan propis koji bi regulirao pitanje zaštite ličnih podataka zaštićenih svjedoka u odlukama redovnih sudova van krivičnog postupka.

53. Ustavni sud ponavlja da su apelantice imale status zaštićenih svjedoka, o čemu su upoznale redovne sudove prilikom podnošenja tužbe. Navedeno je bila važna činjenica za tužbeni zahtjev i za odluke redovnih sudova. Ustavni sud također podsjeća da su apelantice bile žrtve silovanja u ratu i da su svjedočile protiv osuđenog u toku prethodnog krivičnog postupka, tako da je u konkretnom postupku bila neophodna posebna pažnja sudova kako bi se spriječila njihova sekundarna viktimizacija i stigmatizacija. Na potrebu zaštite tajnosti njihovih ličnih podataka ukazao je i Sud BiH prilikom donošenja rješenja kojim su prihvaćeni prijedlozi za izmjenu mjera zaštite određenih apelantica. Naime, Sud BiH je upozorio da ti podaci čine službenu tajnu, u skladu sa članom 24. Zakona o zaštiti svjedoka, te da neovlašteno korištenje, otkrivanje ili drugo postupanje s ciljem otkrivanja identiteta predstavlja krivično djelo u skladu sa članom 240. KZBiH. Također, Ustavni sud primjećuje da je Sud BiH izričito dozvolio objelodanjivanje ličnih podataka apelantica samo strankama, sudiji i drugim službenim licima u parničnom postupku. Osim toga, Ustavni sud podsjeća da bi, prema stavu Evropskog suda, pravosudni sistem trebao djelovati tako da se ne povećava patnja žrtava krivičnih djela i da ih se ne obeshrabruje da učestvuju u tom sistemu (*ibid.*, *Mraović protiv Hrvatske*, tačka 50). Na osnovu svega navedenog, Ustavni sud smatra da su u konkretnom predmetu postojale izuzetne okolnosti koje sudovi nisu mogli zanemariti i voditi se isključivo odredbama ZPP-a prilikom objave ličnih podataka apelantica u presudama.

54. Budući da je evidentno da nedostaju jasne proceduralne garancije za zaštitu ličnih podataka zaštićenih svjedoka u presudama van krivičnog postupka, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije zadovoljen kriterij da miješanje mora „biti predviđeno zakonom“ u smislu člana 8. Evropske konvencije. S obzirom na navedeni zaključak Ustavnog suda, nije neophodno nastaviti ispitivati da li je miješanje u konkretnom slučaju preduzeto radi ostvarivanja „legitimnog cilja“ i da li je bilo „neophodno u demokratskom društvu“ u smislu člana 8. Evropske konvencije.

55. Na osnovu svega navedenog, Ustavni sud zaključuje da je prekršeno pravo apelantica na privatan život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

56. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da bi bilo svrsishodno da i u drugim sličnim predmetima u kojima je neophodno zaštititi identitet stranaka zbog njihovog statusa zaštićenih svjedoka sudovi preduzmu odgovarajuće mjere iz svoje nadležnosti kako bi se osigurala potrebna zaštita identiteta stranaka u skladu s relevantnim zakonodavstvom i standardima prava na privatni život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije. Stoga, Ustavni sud

smatra neophodnim zahtjev za preduzimanje adekvatnih mjera u smislu ove odluke adresirati Vrhovnom, Kantonalnom i Općinskom sudu budući da su oni u najboljoj mogućnosti procijeniti vrstu mjera i način zaštite identiteta stranaka u sličnim predmetima.

Pitanje naknade nematerijalne štete

57. Apelantice smatraju da imaju pravo na pravičnu naknadu u iznosu od po 20.000,00 KM zbog nepopravljivog narušavanja pravičnog postupka koji je trebao da obuhvati i zaštitu njihovog identiteta. U smislu člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud, izuzetno na zahtjev apelanata, može odrediti naknadu nematerijalne štete. Međutim, Ustavni sud podsjeća na to da, za razliku od postupka pred redovnim sudovima, naknadu nematerijalne štete određuje u posebnim slučajevima kršenja zagarantiranih ljudskih prava i osnovnih sloboda.

58. Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju, s obzirom na posebne okolnosti konkretnog slučaja i na svoju praksu, apellanticama treba dosuditi iznose od po 5.000,00 KM zbog utvrđenog kršenja njihovog ustavnog prava. Navedeni iznos apellanticama je dužna isplatiti Vlada Kantona Sarajevo, s obzirom na sjedište sudova, u roku od tri mjeseca od dana dostavljanja ove odluke.

Pravo na pravično suđenje

59. Član II/3. Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.

60. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

Prilikom utvrđivanja njegovih građanskih prava i obaveza ili krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom ustanovljenim zakonom. [...]

61. U pogledu apelacionih navoda kojim se ukazuje na proizvoljno utvrđeno činjenično stanje i primjenu materijalnog prava, Ustavni sud ukazuje da je, prema praksi Evropskog suda, prvenstveno na domaćim organima, naročito sudovima, da rješavaju probleme tumačenja domaćih zakona. Evropski sud ne treba postupati kao sud „četvrte instance“, te stoga neće, prema članu 6. stav 1. Evropske konvencije (kojem korespondira član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine), dovoditi u pitanje ocjenu domaćih sudova, osim ako se njihova utvrđenja mogu smatrati proizvoljnim ili očigledno nerazumnim (vidi Evropski sud, *Ašćerić protiv Bosne i Hercegovine*, odluka od 17.

decembra 2019. godine, predstavka broj 52871/13, tačka 23. s daljnjim referencama). Takvu praksu dosljedno slijedi i Ustavni sud u odnosu na odluke redovnih sudova (vidi, između ostalih, Odluka o dopustivosti i meritumu broj *AP-4033/20* od 22. juna 2022. godine, tač. od 42. do 45. s daljnjim referencama, dostupna na www.ustavnisud.ba).

62. Ustavni sud smatra da je Vrhovni sud detaljno obrazložio primjenu relevantnih odredbi ZOO-a na konkretan predmet, kao i neosnovanost prigovora apelantica o proizvoljno utvrđenom činjeničnom stanju i proizvoljnoj primjeni materijalnog prava. Zbog toga, Ustavni sud ne može zaključiti da su ta utvrđenja proizvoljna ili „očigledno nerazumna“. Pri tome, Ustavni sud ukazuje da je u sličnim činjeničnim i pravnim okolnostima u kontekstu primjene odredbi čl. 376. i 377. ZOO-a raspravljao u predmetu broj *AP-4128/10* (vidi Ustavni sud, Odluka broj *AP-4128/10* od 28. marta 2014 godine, dostupna na www.ustavnisud.ba), na koju su ukazali Kantonalni i Vrhovni sud u obrazloženju odluka. Naime, u navedenoj odluci Ustavni sud nije ustanovio proizvoljnost redovnih sudova u stavu da se odredba člana 377. ZOO-a može primijeniti samo prema učiniocu krivičnog djela, a ne i prema onom trećem licu koje, inače, odgovara za štetu umjesto faktičkog učinioca krivičnog djela, na koje se može primijeniti samo odredba člana 376. ZOO-a. S obzirom na to, Ustavni sud smatra da nema razloga da i u okolnostima konkretnog slučaja odluči drugačije, već se poziva na obrazloženje izneseno u toj odluci. Naime, imajući u vidu da je navedeni stav potvrđen i u nizu drugih odluka koje su nakon toga uslijedile (vidi, npr. Ustavni sud, Odluka o dopustivosti broj *AP-1719/22* od 5. oktobra 2022. godine, s referencama na relevantnu praksu, dostupna na www.ustavnisud.ba), Ustavni sud smatra da apelacioni navodi niti bilo što drugo ne ukazuju na postojanje razloga da odstupi od svoje dobro utvrđene prakse.

63. Imajući u vidu sve navedeno, Ustavni sud zaključuje da osporenim presudom Vrhovnog suda nije prekršeno pravo apelantica na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na imovinu

64. Apelantice smatraju da im je prekršeno i pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u pogledu odbijanja njihovog tužbenog zahtjeva. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža da apelantice tvrdnje o kršenju tog prava, u suštini, zasnivaju na istim navodima koje su istakle u vezi s pravom na pravično suđenje, koje je Ustavni sud već elaborirao u prethodnim tačkama ove odluke i zaključio da su neosnovani. Osim toga, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nema ništa iz čega bi se moglo zaključiti da je pravo apelantica na imovinu došlo u pitanje na način koji bi vodio potrebi da Ustavni sud to pravo posebno

ispita prema standardima iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, niti su u apelaciji pruženi dokazi iz kojih bi se moglo zaključiti suprotno.

VII. Zaključak

65. Ustavni sud smatra da postoji kršenje prava na privatni život iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije jer su u presudama redovnih sudova objavljeni lični podaci apelantica koje su imale status zaštićenih svjedoka.

66. Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije kada je Vrhovni sud u osporenoj odluci dao jasne i zadovoljavajuće razloge za svoje odlučanje, a takvo obrazloženje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim.

67. Na osnovu člana 59. st. (1), (2) i (3), člana 72. st. (4) i (5) i člana 74. Pravila Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

68. Prema članu VI/5. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine

Mirsad Ćeman

